

Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 1/2018

Aika: torstai 12.4.2018 klo 10.00-12.50

Paikka: Etelä-Savon ELY- keskus, nh Pyöreä torni

Läsnä:

Pekka Häkkinen, pj.	Etelä-Savon ELY-keskus
Juho Kotanen, siht.	Etelä-Savon ELY-keskus
Pertti Manninen	Etelä-Savon ELY-keskus
Ossi Tuuliainen	Etelä-Savon ELY-keskus
Riikka Salomaa	Suomen metsäkeskus
Ari Pitkonen	Savonlinnan seutu
Yrjö Takkinen	Etelä-Savon kalastusalueet
Risto Salko	Etelä-Savon kalastusalueet
Heikki Tanskanen	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Mikkelin seutu
Jarmo Kivinen	Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri
Pekka Häkkinen	Pieksämäen kaupunki
Anne-Kaarina Lyytinen	Itä-Suomen aluehallintovirasto
Sanna Poutamo	Etelä-Savon maakuntaliitto
Hannu Ripatti	MTK metsälinja
Saara Ryhänen	ProAgria Etelä-Savo / Maa- ja kotitalousnaiset
Veikko Virtanen	Rantasalmi-Juva-Sulkava
Jari Hyvärinen	GTK
Vesa Kallio	MTK Etelä-Savo
Markku Nironen	Järvi-Suomen kylät ry
Päivi Kurki	LUKE

1. Kokouksen avaus

Ylijohtaja Pekka Häkkinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Pekka Häkkinen toimi puheenjohtajana ja Juho Kotanen sihteerinä.

Puheenjohtaja kertoi ajankohtaisena asiana Mäntyharjun säiliöonnettomuudesta, jossa vesistöön oli päässyt rikkoutuneesta junan säiliövaunusta MTBE-kemikaalia ja ainakin lähimmissä lammissa tulee olemaan vaikutuksia vesielioille. Onnettomuuden tutkinta- ja hoitotyöt ovat käynnissä.

2. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin pienin lisäyksin (ks. kohta muut asiat).

3. Edellisen kokouksen (21.9.2017) pöytäkirjan hyväksyminen

Käytiin läpi lyhyesti edellisen kokouksen pöytäkirjaa. Pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja tallennetaan Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon internet-sivuille:

www.ymparisto.fi/vesienhoito/etela-savo

4. Kuuleminen työohjelmasta ja keskeisistä kysymyksistä v. 2018

Kuuleminen vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä on käynnissä ja se päättyy 9.7.2018. Käytiin läpi keskeiset kysymykset VHA1-2-alueilla. Todettiin, että ne ovat pitkälti samat kuin 2. kaudella. Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueella keskeisiä kysymyksiä on Vuoksen aluetta enemmän mutta asiasisällöltään alueet ovat samankaltaisia ja lähinnä vain asiat ovat eri lailla muotoiltuja. Kuulemispalaute kootaan vesienhoitoalueen koordinoivissa ELYissä. Lausuntopyyntöjä lähetettiin esim. VHA1:llä molemmilla vesienhoitoalueilla useita satoja, mutta toistaiseksi palautetta on saatu hyvin vähän. Toukokuun aikana lähetetään muistutuskirje lausunnonantajille.

Kuulemisaineisto on saatavana osoitteessa www.ymparisto.fi/vaikutavesiin. Lisäksi kansalaisille on kuulemiskanavana Webropol-kysely. Vesikartta-palvelu toimii tausta-aineistona. <http://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikartta>

Merenhoidon kuuleminen on päätynyt 16.2. Palaute kootaan syksyllä. Tulvariskien kuuleminen alkoi 9.4. ja se päättyy 9.7.

5. Vesienhoidon suunnittelukatsaus

Aikataulut

Pertti Manninen esitteli vesienhoidon suunnittelun aikataulun vuosille 2016-2021. Tänä vuonna tullaan aloittamaan pinta- ja pohjavesien tila-arvion laatiminen sekä seurantaohjelmat tarkistetaan. Toimenpiteiden toteutumisen seurannasta tehdään EU-väliraportointi 12/2018. Toimenpideohjelmia aletaan valmistelemaan vuonna 2019 ja vesienhoitosuunnitelman valmistelu painottuu vuodelle 2020.

Rajaukset ja ominaispiirteet

Vesimuodostumien rajausten tarkistustarve on tullut esille viime vuonna kun todettiin YM:n ohjekirje, jossa uusia muodostumia ei ollut aikomus ottaa suunnitteluun 3. kaudelle. Tämän jälkeen asiaa on käsitelty useampaan otteeseen eri työryhmissä. Kun asiaa on perusteltu tarkemmin ja varmistettu, että kohteista on saatavissa mm. seurantatietoa luokitteluun, on annettu hyväksyntä rajausten tarkistuksille ja uusille muodostumille perustelluista syistä (esim. uutta tietoa seurannasta, alueellisesti merkittävät kohteet jne.. Tämän hetkisen tiedon mukaan esim. VHA1:llä olisi uusia pintavesimuodostumia/rajausmuutoksia n. 20 kpl ja VHA2:lla vastaavasti 40 kpl.

Etelä-Savossa ei ole tulossa uusia vesimuodostumia. Kahdessa muodostumassa tultaneen tekemään rajauseritys. Ryökäsvesi ja Liekune käsitellään jatkossa erillisinä altaina. Vastaavasti Kyyveden Jousvesi-Honkalahdenselkä yhdistetään Kyyveden pääaltaaseen.

Pohjavesimuodostumissa tarkastellaan edellisten kierrosten tavoin I- ja II-luokan alueita, mikäli pohjavesialueluokitusta ei ole vielä saatu tarkistettua (mm. E-luokat).

Pinta- ja pohjavesien seurantaohjelmat

Käytiin läpi pinta- ja pohjavesien seurantaohjelmien tarkistamistilanne. Vesiseurantojen ostopalvelujen kilpailutus toteutetaan vuoden 2018 aikana. Tarjouspyynnöt julkaistaan 15.6.2018 mennessä ja uusi sopimuskausi käynnistyy 1.1.2019. Sopimuskauden pituudeksi on kaavailtu kolme vuotta (+ mahd. optiovuosi). Ensimmäisiä tehtäviä on ollut nykyisen seurannan tarkistaminen. Todettiin, että YM:n myöntämällä seurannan määrärahalta saadaan turvattua tietynlainen perusseuranta Etelä-Savon pinta- ja pohjavesistä. Kuitenkaan esimerkiksi toimenpiteiden toteutumisen seurantaan ei ole kovin paljoa liikkumavaraa. Seurannan hankintaan kuuluvan sopimuksen näillä näkymin kirjoittaa ELY-keskus ja sopimus siirtyisi maakuntaan sen aloittaessa toimintansa.

Pinta- ja pohjavesien tila-arvion/luokittelun tilanne ja työn aloittaminen

Luokitusopas päivitetään SYKEN ja LUKEN toimesta alkuvuonna 2018 ja se julkaistaan varsinaisen luokittelun käynnistämisen yhteydessä lokakuussa. Tuolloin myös EKOLAS-hankkeen tulokset (keskitetty indeksilaskenta luokittelutekijöistä) ovat käytävissä. Keskitetty indeksilaskenta tulee helpottamaan luokittelijoiden työtä. Tavoite on, että luokittelijan tehtäväksi jää hyväksyä laskennallinen luokka tai tehdä arvioitu luokitus ja kirjoittaa hyvät, selkeät perustelut. Tavoitteena on, että luokittelu on valmis 5/2019. Aikataulua voidaan pitää suhteellisen tiukkana. Ekologiseen luokitteluun kriteereihin ei ole tulossa merkittäviä muutoksia. Biologian ja vedenlaadun osalta luokituksessa käytetään pääosin 2012-2017 tietoja (käytetään indeksilaskennassa). Vuoden 2018 tietoja voidaan käyttää lisäaineistona ja huomioida luokittelussa tarvittaessa. Luokituksessa voidaan käyttää tukena myös mallinnusta (VEMALA) sekä vesimuodostumien ryhmittelyä kuten viime kaudellakin.

Kemiallinen luokittelu tehdään keskitetysti SYKEssä ja tiedot viedään tietokantaan ELYn asiantuntijan tarkastettavaksi. Luokituksessa käytetään mm. [UuPri-hankkeen](#) tuloksia. Kemiallisen luokittelun 2012-2017 tarkasteluväli sopii useimmille prioriteettiaineille. Muutaman aineen kohdalla on järkevä käyttää myös aikaisempaa dataa. Luokitteluohje päivitetään, mutta suuria muutostarpeita ei tässä vaiheessa ole. Uudet mahdolliset ympäristölaatu-normit huomioidaan ohjeessa.

Pohjavesien tilaluokitteluohje päivitetään, mutta suuria muutostarpeita ei tässä vaiheessa ole. Kaikille pohjavesille tehdään uusi riskiarvio. Uudet mahdolliset ympäristölaatu-normin sisältävät aineet huomioidaan luokittelussa. Pohjavesimuodostumina tarkastellaan edellisten kierrosten tavoin I- ja II-luokan alueita, mikäli pohjavesialueluokitusta ei ole vielä saatu tarkistettua (mm. E-luokat). Todettiin, että ESAELYN alueella rajaustarkistuksia ja alueluokitusta on tehty sekä toimisto- että maastotyönä ja osin konsultin toimesta. Maastotöitä on tehty kesällä 2017 ja tätä jatketaan tulevana kesänä. Rajausten ja luokittelun tarkistamisesta kuulutetaan. Kuuleminen tapahtuu pääosin vuonna 2019.

Ihmistoiminnan vaikutusten arviointi

Kuormitustietojen keskitetty päivitys tehdään SYKEssä. Kuormitusta arvioidaan ns. VEMALA-mallilla, jossa ollaan saamassa näillä näkymin huhtikuun loppuun mennessä tarkennusta metsätalouden ja haja-asutuksen kuormitukseen. Myös uudet kuormituksen merkittävyuden kriteerit tu-

lee laatia. Uusien prioriteettiaineiden kuormitusinventaarioruokinta valmistuu 4/2018. Myös pintavesien rakenteellista tilaa kuvaavat hydrologis-morfologiset (HYMO) tiedot päivitetään ELY-keskuksissa ihmistoiminnan vaikutusten arvioinnissa. Pinta- ja pohjavesien osalta vaikutusten arvioinnin osalta ohjeistusta päivitetään SYKEssä ja sen on tarkoitus valmistua loppukevällä / alkukesällä 2018. Vaikutusten arviointia päästään tekemään jo kesällä mutta päätyö osuu samaan aikaan kuin vesien tilaluokitus. Myös tietojärjestelmien kehitystyö (VEMU III ja POVET) on käynnissä.

Edellisen vesienhoitosuunnitelman toimenpiteiden raportointi 2018 sekä toimenpiteiden seuranta ja edistäminen

Edellisen vesienhoitosuunnitelman toteuman raportointi EU:lle tapahtuu loppuvuodesta 2018 ja raportointi tapahtuu yhtenevästi 2016 tehdyn EU- raportoinnin kanssa. Osa tiedoista saadaan kootuksi valtakunnallisesti keskitetysti mutta osa paikallisemmasta tiedosta on koottava ELY-keskuksissa. Toimenpiteiden toteutuksen vaikuttavuuden arviointia on todettu olevan tarpeen kehittää kansallisesti ja tätä varten on olemassa valtakunnallinen pienryhmä. Toimenpiteiden seurannan visualisointia kehitetään. Visualisoinnista on arvioitu olevan apua mm. kun seurantatietoa esitellään uuden maakunnan toimijoille ja muille sidosryhmille.

6. Vesienhoito hallinnonuudistuksessa, tilannekatsaus

Pekka Häkkinen esitteli valtakunnallinen tilannetta hallinnonuudistuksessa. Tätä koskevia lakiesityksiä on ollut eduskunnan käsittelyssä. Maakuntavaalit järjestetään 28.10.2018 ja väliaikaishallinnon maakunnassa pitäisi aloittaa jo 1.7.2018. Näin ollen keskeisimmät lait pitäisi vahvistaa touko-kesäkuussa. Aikataulu on hyvin tiukka ja pitkälti sen toteutuminen riippuu siitä miten eduskuntakäsittely etenee. Väliaikaishallinto voi jo tehdä sitoumuksia ja sopimuksia. Maakuntahallitus käynnistää toimintansa vuodenvaihteessa 2018-2019.

Maakuntastrategian 1. luonnos on julkaistu ja sitä tullaan käymään läpi tulevassa maakuntahallituksessa ja -valtuustossa ja hyväksytään ehkä vuoden 2019 lopussa. Maakunnan kehittämisenäkökulmasta keskeiset teemat metsä, vesi ja ruoka yhdistettynä hyvinvointiin ovat pysyneet pitkälti ennallaan.

Maakunta tulee tekemään järjestämissuunnitelman eli miten maakunta hoitaa tehtävänsä. Tätä varten on eri tehtäväryhmiä, jotka valmistelevat asiaa. Vesienhoito kuuluu alueiden käytön ryhmään. Nykyiset organisaatiot toimivat v. 2019 loppuun saakka käyden mm. tulossopimusneuvottelut ministeriöiden kanssa. Samaan aikaan laaditaan tulevassa maakunnassa talousarviota ja toimintasuunnitelmaa. Organisaatiosta on tehty ensimmäisiä hahmotelmia. Hallintosäännössä tulee olemaan kuvattuna päätöksentekorakenne. Kaikki maakunnat ovat itsehallinnollisia. Maakuntavirastossa tulee olemaan toimialoja. Tällä hetkellä on mm. keskustelua tuleeko niitä ohjaamaan omat lautakunnat vai valiokunnat. Suuri osa maakunnan tehtävistä tulee olemaan lakisääteisiä, joten niitä voidaan mahdollisesti ratkaista viranhaltijapäätöksinä. Vesienhoidon keskeisimmät asiakirjat, kuten vesienhoitosuunnitelmat ja tulvariskien hallintasuunnitelmat vietäneen valtuustotasolle, jolloin niille saadaan maakunnassa suurempi painoarvo ja sitoutuminen.

Vesien- ja merenhoidon sekä vesien käytön ja kalatalouden palveluita Etelä-Savon maakunnassa on kuvattu alatyöryhmässä. Palvelukokonaisuuteen on laadittu vaikuttavuustavoite, jossa maakunnassa pidetään maailman puhtaimpien vesien tila ennallaan ja jossa heikompien vesien tilaa parannetaan aktiivisesti. Yhtenä pääviesteistä on se, että vesiä ja kalakantoja tulisi hoitaa yhteisemmin ja yhteisillä resursseilla ja suunnittelua tulisi tehdä kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien avulla.

Työssä on esitetty myös asiakkaat ja tärkeimmät palveluketjut sekä henkilöstö- ja määrärahasurssseja. Todettiin, että jatkossa maakunta saa yleiskatteellisen rahoituksen. Rahojen käyttö vesienhoitotyöhön riippuu maakunnan päätöksistä ja mm. vesienhoidon asemasta strategiassa.

Järjestämissuunnitelmaan tullaan kirjoittamaan miten tehtävät tullaan uudessa maakunnassa hoitamaan. Työ tarkentuu syksyn aikana. Maakuntien yhteistyön järjestäminen tullaan päättämään poliittisella tasolla, mutta parhaillaan on käynnissä selvitystyö vesienhoidon, kalatalouden ja vesitalouden tehtävien yhteistyöstä maakunnissa. Tällä hetkellä on olemassa esitysluonnos, jossa vesienhoidon yhteistyöalueena itäisessä Suomessa olisivat Vuoksen ja Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueet. Yhteistyölle on pitkät perinteet, kuten yhteiset asiantuntijaryhmien kokoukset. Etelä-Savo on koordinoanut Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitotyötä mm. suunnitelmien laatimisen ja raportoinnin osalta. Maakuntalaissa ei säädetä koordinoinnista vaan sen sijaan siitä, että maakuntien on sovittava yhteistyöstä vesienhoidosta. Todettiin, että todennäköisesti on löydettävissä vesienhoidon yhteistyömalli, johon maakunta voi sitoutua. Etelä-Savossa pyritään pitämään vahva rooli vesienhoidon yhteistyöasioissa ja säilytetään mm. Vuoksen vesienhoitoalueen koordinointi mikäli mahdollista.

Kalataloudessa yhteistyön järjestäminen poikkeaa nykyisin vesienhoidosta. Tällä hetkellä kalataloustehtävät on keskitetty kolmeen ELY-keskukseen. Esimerkiksi POSELY vastaa Järvi-Suomen kalataloustehtävistä, mutta VARELY rannikon ja mm. Kaakkois-Suomen alueella kalataloustehtävistä.

7. Tietoisku toimenpiteiden toteutuksesta ja rahoitusasioista

Toimenpiteiden toteutus Etelä-Savossa, yhteenveto

Todettiin, että viime vuoden vesienhoidon toteutuksesta laadittiin [katsaus](#) sekä [tiedote](#), jotka julkaistiin helmikuussa. Käytiin lyhyt kertaus merkittävimmistä toimenpiteistä, joita pintavesien osalta tehtiin mm. Puruvedellä, Mikkelin alapuolisella Saimaalla, Kyyvedellä sekä Joroisten että Rantasalmen lähivesillä. Pohjavesien suojelusuunnitelmien toteutusta on jatkettu eri puolilla maakuntaa. Pohjavesien ja pilaantuneiden maiden puhdistamista on monin paikoin jatkettu riskinalaisilla pohjavesialueilla. Lisäksi haitta-ainepitoisuuksien kulkeutumista pohjavesissä on jatkettu seurannoilla.

Harkinnanvaraiset vesistöavustukset 2017

Avustusten perusteet on esitetty Valtioneuvoston asetuksessa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tila parantavien hankkeiden avustamisesta [714/2015](#) sekä ELYn johtoryhmässä hyväksytyssä Etelä-Savon vesistöhankeiden tukemisen perusteissa 2018. Tälle vuodelle haettiin eri puolilta Etelä-Savoa hankeavustusta yhteensä 124 000 euroa. Hankehaut koskivat erityisesti poistokalastusta. Hakemusten joukossa oli myös muutama vesikasvien niittohanke sekä selvityksiä. Avustus päätöksiä on tehty tähän mennessä vajaa puolet ja loput tehdään huhtitoukokuussa.

Muista rahoituslähteistä todettiin, että www.rahatpintaan.fi -palvelussa esitetään erilaisia hankategorioita kuten paikallisia ja alueellisia hankkeita. [Ravinteiden kierrätysohjelman \(Raki2\) ja Vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmia toteuttavan kärkihankkeen](#) yhteisen kaksivaiheisen hankehaun ideahaku oli avoinna tammi-helmikuussa. YM sai 108 hakemusta ja haettu summa oli noin 26 miljoonaa euroa. Jatkovaiheeseen valittiin 56 hanketta, jotka jättivät varsinaisen han-

kehakemuksen ja -suunnitelman 9.4. mennessä. Päätökset rahoitettavista hankkeista pyritään tekemään toukokuun alkupuolella/puolivälissä.

Todettiin myös, että MMM:llä on [ravinnekierrätyksen kokeiluohjelma](#) (EPOELY hallinnoi). ESAELY puolestaan hallinnoi MMM:n sinisen biotalouden kärkihanketta, jossa on käynnissä [toinen hakumenettely](#) (haku aika 27.3.-15.5.2018). Haun teemana on digitalisaation hyödyntäminen sinisen biotalouden ratkaisuisissa.

Lisäksi on joukko muita rahoituslähteitä, kuten esimerkiksi Rapala-rahasto sekä Maj ja Tor Nesslingin säätiö, joista on rahoitettu vesienhoitoa.

Tarjolla on tietoa ja kokemuksia vesistöjen kunnostamisesta vesistökuunnostusverkostofoorumilla: <http://www.ymparisto.fi/vesistokunnostusverkosto>. Verkoston uutiskirje kannattaa tilata.

Kyyveden-Pieksämäen kalataloudellinen käyttö- ja hoitosuunnitelma

Todettiin uuden kalastuslain mukana tuomat kalatalousalueet ([linkki karttapalveluun](#)) ja niiden tuleva käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimistyö. Tulevia kalatalousalueita on Etelä-Savossa 11 kpl. Pilottiluontoisesti on sovittu, että suunnitelmien laatimista lähdetään edistämään ensin Kyyveden-Pieksämäen kalatalousalueella. Esiteltiin Kyyveden KHS:n sisältörunkoluonnos. Siinä on käytetty pohjana Puulan KHS 2015-2019-asiakirjaa, josta kuitenkin halutaan tiivistetympi (yhteensä n. 50 sivua). Luonnoksessa on otettu huomioon kalastuslain vaatimukset sekä valtakunnallinen ohjeistustyö. Tosin ohjeistustyötä tehdään vielä syksyllä ja Luke:n käsikirja KHS:ien laatimisesta valmistuu syksyllä 2018. Luonnosta on myös käsitelty Kyyveden johtoryhmän kokouksessa 5.4. mutta heiltä on pyydetty vielä tarkemmat kommentit. Käytiin läpi sisältörunkoluonnosta: johdanto, perustiedot vesialueiden tilasta ja niihin kohdistuvista paineista, kalastuksen kehittämis- ja edistämistoimenpiteet, kala- ja rapukantojen hoito sekä kalastuksen säätely, vesienhoidon tavoitteet ja toimenpiteet, hankerahoituksen mahdollisuudet, suunnitelman vaikutukset, toimeenpanon seuranta sekä yhteenveto toimenpiteistä osa-alueittain.

Hankkeen arvioitu kokonaiskustannus on n. 25 000 €, josta alustavasti ESAELYn osuus 50 %, Kyyveden kalastusalueen 25 % ja Pieksämäen kalastusalueen 25 % (rahoitus pohja varmistuu 4/2018). Hankinnasta laaditaan yhteistoimintasopimus ja ELY kilpailuttaa suunnitelman laatijan. KHS-suunnitelman laatiminen alkaa syksyllä 2018 ja sen tulee olla valmis viimeistään 12/2019. Asiakirjan käsittely tapahtuu kalatalousalueen kevätkokouksessa 2020.

Tausta-asiakirjana toimivat Pieksänjärven ja Kyyveden kuormitusselvitykset. Pieksänjärven aineasetutkimus 2014-15 on jo tehty aiemmin. ESAELY kilpailuttaa keväällä 2018 Kyyveden kuormitusselvityksen laatijan, selvitys tulee olla valmis 15.9.2018.

Todettiin, että nyt kun osakaskuntien koko on suurenemassa ja toiminta organisoidaan kalatalousalueilla, ovat ne avainasemassa vesienhoidossa paikallistasolla. Vesialueen omistajien kytkeytyminen vesienhoitotyöhön on tärkeää. Tavoitteena on, että pilot-hankkeen pohjalta syntyisi toimintatapa ja malli, jota voidaan hyödyntää muillakin kalatalousalueilla.

Suunnittelussa voitaisiin nostaa esiin vesienhoidon tarpeita ja hankeaihoita, joita voitaisiin myöhemmin mahdollisesti rahoittaa. Myös vesienhoidon yhteys kalakantoihin nähtiin luonnollisena. Tavoitteena on, että kalastusalueilta ja sitä kautta osakaskunnista saataisiin hyvä edustus mu-

kaan laatimistyöhön, koska vesialueen omistajina heillä on päätösvalta ja lainsäädännöllinen roolinsa. Heidän hyväksyntä tarvitaan myös toimenpiteiden toteuttamiseen. Toisaalta maakunnat hyväksyvät lopulliset suunnitelmat ja ohjaavat toimenpiteiden toteutumista. Todettiin, että osa kalatalouden toimenpiteistä perustuu lainsäädännön nojalla rajoituksiin ja kieltoihin mutta toisaalta vesienhoidon toimenpiteet ovat pitkälti vapaaehtoisia.

Kalatalousalueet ovat luonnollisesti erilaisia ja niiden KHS-suunnittelussa painottuvat eri asiat. Kyyvedellä vesienhoidon ja kalatalouden yhteys on selvä ja niitä on luonteva käsitellä yhdessä. Saimaalla ehkä norppa ja uhanalaiset kalalajit ovat keskeisessä asemassa.

Metsäkeskuksen Kuormitus kuriin- neuvontahanke

Riikka Salomaa Suomen metsäkeskuksesta esitteli hankkeen tilannetta. Hankkeen kotisivut löytyvät osoitteesta: <https://www.metsakeskus.fi/kuormitus-kuriin>. Kyseessä on infohanke metsätalouden vesiensuojelusta vuosina 2017-2019. Hanke on suunnattu metsänomistajille.

Hankkeen on rahoittanut EU:n maaseuturahasto ja toteuttajana Suomen metsäkeskus. Hankkeen tavoitteena on vesiensuojelun tehostaminen ja kuormituksen vähentäminen metsätalouden vesistökuormituksen kannalta tärkeillä kohdealueilla Etelä-Savossa. Etelä-Savossa metsien käyttöaste on korkea ja käyttö on lisääntynyt. Huolenaiheena ovatkin lisääntyvät turvemaiden uudistushakkuut ja kunnostusojitukset vesiensuojelun näkökulmasta.

Vesistökuormitusta voidaan hallita ja vähentää mm. tunnistamalla kuormituksen riskitekijät ja välttämällä toimenpiteitä eroosioherkillä alueilla, toimenpiteiden valuma-alueen suunnittelulla, niin ettei kuormituksen sietoraja ylitä, välttämällä turhia ja/tai kannattamattomia toimenpiteitä esim. metsäojitusalueilla, jättämällä suojavyöhykkeitä sekä tekemällä erilaisia vesiensuojelurakenteita kuten altaita, patorakenteita, kosteikkoja jne.

Konkreettisina tavoitteina on:

- toteuttaa vesiensuojelun tehostettu tiedotuskampanjana tupailtatyypisiä tiedotustilaisuuksia, jolla tavoitetaan noin 300 maanomistajaa ja ranta-asukasta
- toteuttaa kohdennettua kirjetiedotusta noin 4000 metsänomistajille, joille metsien sijainnin ja tulevien toimenpiteiden kannalta tieto vesiensuojelusta on erityisen tärkeää
- järjestää tiedotusta tehokkaista vesiensuojelumenetelmistä retkitapahtumissa, tavoitteena 100 osanottajaa (mukana myös nuorten ympäristökasvatus)
- toteuttaa avointa tiedotusta median ja Metsäkeskuksen verkkoympäristöön toteutettavan hankesivun kautta <https://www.metsakeskus.fi/kuormitus-kuriin>
- koota metsätalouden vesiensuojelusta kertovaa tiedotusmateriaalia nettisivuille

Tapahtumia on pidetty metsätalouden vesiensuojelun painopistealueilla Etelä-Savossa. Ne ovat olleet tyypillisesti paikallisia tilaisuuksia, joihin on kutsuttu alueen metsänomistajia ja asukkaita. Hankkeessa on tehty yhteistyötä myös Ravinnepiika-hankkeen kanssa sekä naismetsänomistajien kanssa. Lopputuotteita ovat olleet mm. nettisivut, esitemateriaalit ja lehtijutut. Vuonna 2018 on tarkoitus järjestää n. 20 tapahtumaa, vesistökohtaisia tilaisuuksia sekä messu- ja toritapahtumia, joissa metsätalouden vesistökuormitusasiat ovat esillä. Lisäksi on tarkoitus järjestää maastoretki

Savonlinnan suuntaan (esimerkkikohteita Puruveden alueella), maastoretki koululaisille Kangasniemellä, kohdennettua kirjetiedotusta, nettisivujen ylläpitoa sekä lehtijuttuja tapahtumiin liittyen.

Keskustelussa todettiin, että hanke istuu hyvin maakuntastrategian kärkiin, joita ovat mm. puhtaat vedet ja hyvin kasvavat metsät. Puruveden Life-hankkeessa on tunnistettu metsätalouden vesien suojelun kannalta kriittisiä eroosioherkkiä kohteita ja niistä kannattaa ottaa oppia. Todettiin myös, että Kuormitus kuriin -hankkeessa on keskeistä antaa neuvontaa missä metsät kasvavat hyvin ilman ojitustakin eli suurimmat hyödyt saadaan vesien suojeleu ongelmien ennaltaehkäisyllä. Pidettiin myös tärkeänä kuinka neuvonta- ja suunnitteluorganisaatiot ja urakoitsijat saadaan sitoutumaan hankkeeseen. Todettiin, että on alkamassa kaksivuotinen Vesien suojeleu laatuloikka – hankepari. Siinä tuodaan Freshabit-hankkeessa tehtyjä mallinnustyökaluja koko Etelä-Savon alueelle ja aineistoa tuodaan koulutuksella käyttöön metsätaloustoimijoille. Tämä voisi tarkoittaa esim. eroosioherkkien kohteiden tai ajourasuunnitelmien tuominen hakkuukoneen näytölle. Hankkeessa pidettiin myös tärkeänä maanomistajien näkökulmien ottamista huomioon ja kohdentaminen kustannustehokkuuden ja vesien suojeleu hyötyjen näkökulmasta.

Water safety plan / talousvesien toimenpideohjelma

Anne Kaarina Lyytinen Itä-Suomen aluehallintovirastosta esitteli Water safety plania, kansallista talousvesien turvallisuussuunnittelua ja talousvesilaitosten riskienhallintaa. Esitys löytyy kokonaisuudessaan [verkosta](#). Hallitusohjelmassa esitetyssä tavoitteessa on turvallisen talousveden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Talousveden turvallisuussuunnitelma on systemaattinen hallintakonsepti, ja tarjolla on erilaisia ilmaisia ohjelmistoja ja työkaluja suurille ja pienille laitoksille. Turvallisuussuunnitelma tuottaa tietoa mitä voidaan käyttää kunnan valmiussuunnitelmassa koskien vesihuoltoa ja ympäristöterveydenhuoltoa. Ideana on, että kaikessa päätöksenteossa (maankäyttö ja kaavoitus, vesivarojen suojeleu, veden käsittely ja johtaminen sekä rakentaminen ja saneeraus) otetaan talousvedet huomioon. Rinnalla kulkee jätevesipuoli, jossa on vastaava suunnittelujärjestelmä (SSP).

Riskienhallinta koostuu useista osa-alueista. Se koostuu lähtötietojen kokoamisesta, riskien tunnistamisesta ja arvioinnista, hallintakeinojen määrittämisestä, toimenpideohjelmasta, hallintakeinojen seurantamenetelmien valinnasta sekä poikkeamien hallinnasta. Myös riskienhallinnan toimitusta arvioidaan. Perustettavassa työryhmässä tulee olla edustus vesilaitoksen edustajista, jotka muodostavat ydinryhmän. Työryhmässä tulee olla edustettuina eräitä viranomaisia ja asiantuntijoita kuten kunnan ympäristönsuojeleu- ja terveydensuojeleu viranomainen, ELY-keskus, kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja kaavoituksesta vastaava henkilö, pelastusviranomainen sekä merkittävät alueen teolliset ym. toimijat. Oleellista on, että viranomaisilta saatava tieto on työryhmän käytettävissä vedentuotantoketjua arvioitaessa ja viranomaiset ovat tietoisia WSP:n laadimisesta. Käytiin läpi WSP:n työkalun (nettipohjainen maksuton ohjelma) perusrakennetta ja -tietoja esim. raakaveden hankintaa koskien. Todettiin, että suunnitteluun ja yhteistyöhön tulee kiinnittää huomiota, koska sen epäonnistuessa voi vesihuollossa pahimmillaan syntyä häiriötilanteita.

Laitoksen koolla on WSP-työssä merkitystä. Pienillä vedenottajilla ja vesiosuuskunnilla työ voi olla kevyempää. SYKE on tehnyt pienten pohjavesilaitosten ylläpito ja valvonta ympäristöoppaan (2006), jonka liitettä 7 (pienien vesihuoltolaitosten tarkistuslista haavoittuvuuden arvioimiseksi) listaa voi käyttää riskinarvioinnin laatimisen apuna. Asiassa kannattaa olla yhteydessä kuntien terveystarkastajiin, joka neuvovat laitospohjaisesti.

Kunnan terveysuojeluviranomaisen tulee hyväksyä riskinarvioinnin (hallinnollinen päätös). Hyväksyminen edellyttää laitoksen, sen vedenjakelualueiden ja tukkulaitoksen tarkastusta. Riskinarvioinnin laatimista on ohjattu vasta tämän vuoden puolella. Talousvettä toimittavan laitoksen on esitettävä talousvesiasetuksessa (1352/2015 muutos 683/2017 pykälässä 7 a kuvatut asiat). Isommat laitokset ovat itse aktiivisesti osallistuneet koulutuksiin ja myös Vesilaitosyhdistys on ohjeistanut WSP-työtä. Joissakin suuremmissa laitoksissa työ on jo valmistunut. Talousvesilaitosten riskinarvioinnin hyväksymismenettely on lainsäädännön asettamaan aikatauluun nähden kuitenkin valtakunnallisesti myöhässä.

Valviran ohje riskinarvioinnin hyväksymisestä löytyy [verkosta](#).

Terveysuojeluviranomainen kunnittain:

- Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, ympäristöterveydenhuolto: Enonkoski, Juva, Puumala, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava <https://www.sosteri.fi/palvelut/terveysvalvonta/>
- Keski-Savon ympäristötoimi: Heinävesi, Joroinen, Pieksämäki <http://www.keskisavonymparistotoimi.fi/>
- Mikkelin seudun ympäristöpalvelut: Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa <https://www.mikkeli.fi/sisalto/palvelut/ymparisto/ymparistoterveydenhuolto-2>

Todettiin, että talousvesilaitosten riskinarviointi ja -hallinta kytkeytyy pohjavesien hoitoon ja suoje- luun ja että pohjavesien suoje- lusuunnitelmien työryhmät ja niissä tehdyt suunnitelmat ja toimenpi- teet kannattaa hyödyntää.

Lähdepalvelu

Jari Hyvärinen GTK:sta esitteli uutta Lähdepalvelua (<http://lahde.gtk.fi>). Palveluun on koottu GTK:n tuottamaa tutkimustietoa Suomen pohjavesialueista (esim. rakennetutkimukset), joka on ollut tä- hän mennessä hajallaan ja pitkälti paperimuodossa. Esimerkiksi Etelä-Savosta voi hakea kartalta pohjavesialueet, joista löytyy rakenneselvitystietoa ja mm. raportit sekä paikkatietoa.

Palvelussa on palautenappi, jonka avulla voi antaa palautetta tai palautteen voi lähettää myös suoraan Jari Hyväriselle. Palvelussa on myös ohjeet sen käytöstä.

8. Muut asiat

Maaseutuohjelman väliarviointia tehdään itäisessä Suomessa kolmen ELY-keskuksen alueella (POS, POK, ESA) ja se valmistuu elo-syyskuussa. Siinä arvioidaan mm. myönnettyjen korvausten ja tukien vaikuttavuutta, samoin hanketoimintaa Itä-Suomessa.

Todettiin myös, että Kerimäen kirkkorannan kosteikon rakentaminen on loppuvaiheessa. Hanke on toteutunut hienosti ja ELYyn pyydettiin välittämään kiitokset.

9. Seuraavan kokouksen asiat ja kokousajankohta

Seuraava kokous pidetään torstaina 11.10.2018 klo 10 alkaen. Asialistalla alustavasti voisi olla maakuntauudistuksen lisäksi mm. vesienhoidon ajankohtaisten prosessien eteneminen sekä esimerkkejä vesienhoidon hankkeista Etelä-Savossa.

Puheenjohtaja

Pekka Häkkinen

Sihteeri

Juho Kotanen

JAKELU Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet